

Uydurma Hadis Rivayetlerinde Allah Tasavvuru¹

Perception of God in Fabricated Hadith Narrations

Dr. Muhammet Ali ASAR

Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye, muhammetali.asar@gmail.com

Makale Bilgisi/Article Info:

Geliş/Received: 20.09.2019 Düzeltme/Revised: 18.11.2019 Kabul/Accepted: 26.12.2019

Öz:

Kur'an-ı Kerim ve sahih hadis rivayetleri İslam'ın Allah tasavvurunu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak Hz. Osman'ın şehit edilmesiyle başlayan, farklı itikâdî ve siyasi fırkaların teşekkülüyle neticelenen süreçte Allah'ın otoritesini yanına almak isteyen kimi grup ve şahıslar Allah hakkında da hadis uydurmaktan çekinmemişlerdir. Bunun neticesinde nasıl bir Allah tasavvuru ortaya çıkmıştır? Bu makale uydurma rivayetlerdeki Allah tasavvurunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda öncelikle uydurma hadisleri derleyen meşhur eserlerdeki Allah ile ilgili rivayetlerden hareket edilmiştir. Bu rivayetler uydurulma gerekçeleri de göz önünde bulundurularak kategorize edilmiş ve Allah tasavvuru resmedilmiştir. Sonuçta; insan biçimli, cismen çok büyük, itikâdî ve siyasi ihtilafların tarafı, kavmiyetçi ve ibadete çok düşkün olan bir Allah tasavvurunun ortaya çıktığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Allah, Peygamber, Hadis, Tasavvur, Uydurma rivayet.

---

¹ Bu makale, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Hadis Bilim Dalı'nda hazırlanan "Hadislerde Allah Tasavvuru" adlı doktora tezinden istifade edilerek hazırlanmıştır.

GİRİŞ

Hiz. Osman'ın şehadetiyle ortaya çıkmaya başlayan batıl inançlı siyasî ve itikâdî gruplar fikirlerini yayabilmek, insanları iddialarının doğruluğuna inandırmak ve destekçilerinin sayılarını artırabilmek maksadıyla Kur'ân'ın ve Hiz. Peygamber'in otoritesini kullanmaya karar vermişlerdir. Kur'ân, mushaflaştırılması ve çok sayıda hafız tarafından hıfz edilmesi sebebiyle çıkarları doğrultusunda istifade fırsatını onlara tanımıyordu.² Ondan ancak mevcut âyetlerini keyfi bir şekilde tefsir ve te'vîl etmek suretiyle faydalanabilirlerdi. Ancak bu yöntem ulaşmak istedikleri hedefleri elde etmelerine gereken desteği vermeyecekti. Çünkü tefsir ve te'vîl onların kendi sözlerinden başka bir şey değildi. Diğer taraftan hadisler henüz belli kitaplarda toplanmamış,³ sistematik bir tespite tabi tutulmamıştı. Bu, hadisler için tehlikeli bir durum arz etse de, onları emellerine âlet etmek isteyenlerin iştahını kabartacak bir durumdu. Amaçlarına ulaşmak adına rivayetlerden faydalanmak isteyen bu gruplar böylece istedikleri sözü Hiz. Peygamber'e söyletebilecekler ve onun desteğini alarak emellerine ulaşabileceklerdi. Bu bağlamda onlar Allah Resulüne asla nispet edilemeyecek, ondan asla sâdir olmayacak sözleri uydurma senedlerle ona izafe ediyorlar, görüşlerine destek olmayacak rivayetleri de uydurma yaftasıyla karalıyorlardı.

Tüm semavi dinlerin ve özelde İslâm'ın temelini oluşturan Allah inancı ve Allah tasavvuru da kendi ilâhlarını oluşturma gayreti içinde olanların tasallutlarına en fazla maruz kalacak alanlardan birisiydi. İslâm'ın Allah tasavvuru özellikle Kur'ân-ı Kerîm'de ana hatlarıyla ortaya konulmuştu ama temel özellikleri Kur'ân'la tespit edilen tasavvurun detayları da hadis rivayetleriyle vuzuha kavuşmaktaydı. Zamanla Kur'ân ve hadis rivayetleriyle ortaya konan Allah tasavvuru, bazılarını kendi gaye ve amaçlarına ulaştırma noktasında tatmin etmemişti. Bunlar kendi ilâhlarının tasavvurunu oluşturmak, bu sayede emellerine ulaşabilmek için, Hiz. Peygamber'in otoritesini kullanarak, kendi sözlerini ona nisbet etme gayretine giriştiler. İslâm'ın Allah tasavvurunu tam manasıyla ortaya koyan birçok Kur'ân âyeti ve çok sayıda sahih hadis rivayeti ortada dururken, onlar bununla tatmin olmamış, Allah'ın ulûhiyetine yakışmayacak birçok vasıfla onu tavsif eden rivayetleri uydurmaktan geri durmamışlardır. Hadis bilginlerinin sadece sened kontrolü yaparak mevzu damgası vurdukları ve uydurma rivayetleri derleyen eserlerde cem ettikleri sözlere bakıldığında bunların azımsanmayacak kadar çok olduğu müşahede edilecektir. Öte yandan Kur'ân ve sahih hadislerin konuyu dört başı mamur bir şekilde ortaya koymasına rağmen bu tür uydurma haberlerin halkın bilgi dağarcığına girdiği de göz ardı edilemeyecek bir gerçektir.

Uydurma rivayetlerdeki Allah tasavvuru, rivayetlerin uydurulma gerekçeleriyle olan ilişkisi ve konularına göre yoğunluğu göz önünde bulundurularak şu başlıklar altında incelenebilir.

² Mustafa Sıbâî, *es-Sünne ve mekânetühâ fi teşrî'i'l-İslâmî* (Kahire: b.y.,1961), 89.

³ Ahmed Emin, *Fecrû'l-İslâm* (Kahire: b.y., 1959), 210.

A. Uydurma Rivayetlerde Allah İnsan Biçimlidir

Uydurma rivayetlere bakıldığında Allah'ın en bariz vasfı O'nun ilâhtan çok insanı andıran özelliklere sahip olmasıdır. "Allah" insan gibi bir varlıktır. Ne ilginçtir ki, bu husus semavî fakat muharref dinlerin tanrı tasavvurunun da en dikkat çeken niteliğidir.⁴ Uydurma rivayetlerde Allah, kırmızı bir deveye binmiştir. Üzerinde de bir veya iki gömlek vardır.⁵ Gömleği de yeşildir.⁶ Bazen de boz bir deveye binmekte, yünden bir gömlek giymektedir.⁷ O'nun başında inciden süslerle yapılmış göz kamaştırıcı bir de taç vardır.⁸ Hatta o taç gözleri kamaştırır.⁹ Allah'ın başında nurdan bir taç bulunan bir adam olarak tasavvur edilmesi, İslâm'ın ilk iki asırda yayıldığı bölgede özellikle de Irak ve İran dolaylarında yaşayan Mandeân'ların "nur kralı" biçimindeki tanrı algısını çağrıştırmaktadır.¹⁰ Abbasîler devrinde Mandeân'ın var olması, reislerinin Bağdat'ta ikamet etmesi ve takriben iki yüz civarında kiliselerinin bulunması bu zümrenin o zamanki ağırlığını göstermesi bakımından kâfidir.¹¹

Uydurma rivayetlerin bazılarında Allah ayakkabı giymektedir. Rüyasında O'nu yakışıklı bir delikanlıdan daha güzel surette gören Hz. Peygamber ayaklarında altından bir ayakkabının, yüzünde de altından bir örtünün olduğuna muttali olur.¹² Bu delikanlı kılığındaki tanrı, altından mamul yeşil bir döşekte, inciden yapılmış bir örtünün üstündedir.¹³ Allah bazen de yeşil bir bahçede, altın bir kürsüdedir.¹⁴ Bu rivayetlerde Allah'ın bir delikanlıya benzetilmesi, altın, inci ve yeşile vurgu yapılması dikkat çekicidir.

Yukarıda, yeşil bir bahçede dolaşırken görülen tanrı, kâinatı yarattığı zaman sırt üstü uzanır, bacak bacak üstüne atar ve herhangi bir kimsenin böyle yapmasından da hoşlanmaz.¹⁵ Kâinatı yarattıktan sonra yorulup bir süre dinlenen tanrı, insanlarla musafaha

⁴ Şinasi Gündüz, "Yapı, Muhteva ve Kaynak Açısından Torah/Tevrat Kıssaları", 4. Kur'ân Haftası Kur'ân Sempozyumu (Ankara: Fecr Yayınları, 1998), 72-73; Hasan Hüseyin Tunçbilek, "İslâm'ın Dışındaki Monoteist Düşünce ve İnançlarda Ulûhiyet Anlayışı", *Marife Dergisi* 1 (2003): 131.

⁵ Ebu'l-Ferec Abdurrahman İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât* (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1995), 2: 80.; Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerîati'l-merfûa anî'l-ahbârî's-şenîati'l-mevzûa*, thk. Muhammed Sıddîk (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, ts.), 1: 139.

⁶ Ebû Ahmed Abdullah İbn Adiy, *el-Kâmil fî duafâi'r-ricâl*, thk. Yahyâ Muhtâr Gazâvî (Beyrut: Dâru'l-fikr, 1988), 2: 261.

⁷ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerîa*, 1: 146.

⁸ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 72.

⁹ Zekeriyya b. Gulâm el- Pâkistânî, *el-Ehâdisü'd-diâf ve'l-mevzûât fi'l-esmâi ve's-sıfât* (Beyrut: Dâru İbn Hazm, 2001), 62.

¹⁰ Mehmet Emin Özafşar, *İdeolojik Hadisçiliğin Tarihi Arka Planı, Mihne Olayı ve Haşeviye Olgusu* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 1999), 35.

¹¹ Özafşar, *İdeolojik Hadisçiliğin Tarihi Arka Planı*, 35.

¹² İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 81.

¹³ Ebû Bekir Ahmed b. Ali Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd* (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, ts), 13: 311.

¹⁴ Muhammed b. Osman İbn Ebî Şeybe, *el-Arş ve mâ ruviye fihî*, thk. Muhammed b. Halîfe et-Temîmî (Riyad: Mektebetü'r-rüşd, 1415/1998), 393.

¹⁵ Süleyman b. Ahmed et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, thk. Hamdî b. Abdülmecid es-Selefi (Musul: Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, 1983), 13: 16121.

yapacak, bu esnada onlarla konuşacak, onlara günahlarını hatırlatacak, musafaha yaptığı kişileri bağışladığını söyleyecektir.¹⁶

İnsanlarla musafaha yapan tanrı arife akşamı Arafat'ta dünya semasına iner.¹⁷ Vakfe yapan insanlara görünür, onlara hitap eder, onları bir araya toplar. Zalimlerin dışındakilere istediklerini verir. Meleklerle de burada hitap eder. Güneş batınca Müzdelife'de imamlık yapar. O gece hemen göğe yükselmez, bekler. Sabah gün ağarıp insanlar Meş'ar-i haram'da vakfe yaptıklarında zalimleri bile affeder. Sonra da göğe çıkar.¹⁸ O gökyüzüne bir kayanın üstüne basarak çıkar. O'nun yeryüzünde ayak bastığı son nokta bu kayadır.¹⁹

Yeryüzünde son olarak bir kaya parçasına ayak basan ve oradan göklere yükselen tanrı, kıyamet günü köprüye gelir ayağını köprü'nün üzerine koyar ve der ki, "İzzetim ve şerefim üzerine buradan hiçbir zalim geçemez." bu söz üzerine oradaki herkes birbirinden hakkını alır.²⁰ Hatta o sadece köprüye ayağını koymakla da yetinmez, bazen cennetle cehennem arasındaki bu köprüye oturup, orada öylece bekler.²¹

O, kıyamet günü kullarına Kur'ân okumaktan da geri durmayacaktır. Kur'ân'ı o kadar güzel okuyacaktır ki, Rahman'ın ağzından Kur'ân dinleyenler, daha önce hiç Kur'ân dinlemediklerini düşünecekler, bu kelamı ilk defa duydukları hissine kapılacaklardır.²² Tabii ki tanrı sadece kıyamet günü Kur'ân okumamıştır. O, Kur'ân okumaya meyillidir. Zira O, henüz Âdem'i yaratmadan önce Kur'ân okuyan bir tanrıdır. Hatta Âdem'i yaratmadan bin sene önce Yasîn ve Tâhâ sûrelerini okumuş, melekler O'nun kiraatini dinlediklerinde "Bu Kur'ân'ın kendilerine nazil olduğu ümmete müjdeler olsun! Bu Kur'ân'ı ezberleyen dimağlara müjdeler olsun! Bu Kur'ân'ın diliyle konuşan lisanlara müjdeler olsun!"²³ demekten kendilerini alamamışlardır.

Kur'ân okumaya insanı yaratmadan yüzlerce yıl öncesinden başlayan tanrı, aynı zamanda zikir ehlidir. O, kendi kendisini tesbih eder.²⁴ Zikir ehli olmanın yanında dua da eder. Hz. Peygamber onun duasına muttali olmuştur.²⁵

Okumaya meraklı olan tanrı yazmaya da meraklıdır. O'nun bu merakı yazma araç ve gereçlerinin olmasını da gerektirir. Bunun için onun yazı tahtası ve kalemi de vardır. Fakat kalemi ve tahtası sıradan değildir. O'nun tahtasının bir yüzü inciden diğer yüzü de yakuttandır. Kalemi de nurdur. Ancak nurdan yapılan bu kalem, sadece yazma ameliyesinin

¹⁶ Süleyman b. Ahmed et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsât*, thk. Târik b. İvadullah b. Muhammed (Kahire: Dâru'l-haremeyn, 1415), 2: 194 (1693).

¹⁷ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerîa*, 1: 139.

¹⁸ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 80.

¹⁹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 71.

²⁰ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 2: 95.

²¹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 81.

²² Alâüddin Ali el-Muttakî, *Kenzü'l-ummâl fî süneni'l-ekvâl ve'l-ef'âl*, thk. Bekri Hıyânî-Saffet es-Sekâ (b.y.: Müessesetü'r-risâle, 1981), 14: 480.

²³ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 68.

²⁴ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 75.

²⁵ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 76.

deruhte edildiği bir araç değildir. O, öyle bir kalemdir ki, tanrı onunla rızık verir, onunla yaşatır ve onunla öldürür.²⁶

Diğer taraftan o hastalanmakta, sancılanmaktadır. Bir keresinde gözleri ağrıyaktadır. Gözlerinin ağrıdığı duyan melekler O'nu ziyarete gelirler. Allah'ın gözlerinin niçin ağrıdığı bu ziyaret esnasında anlaşılır. Meğer O, Nuh tufanına çok ağlamış, bundan dolayı gözleri ağrımıştır.²⁷

Görüldüğü üzere uydurma rivayetlerdeki "Tanrı" ilâh olarak düşünülen hiçbir varlığa izafe edilemeyecek niteliklerle muttasıftır. Bu nakillerin ortaya koyduğu tanrı tasavvuruna göre o sıradan bir kraldan hatta insandan farksızdır. İnsan suretindeki tanrı algısının teşekkülünde bu rivayetleri uyduranların zihin dünyaları ve değer yargıları etkilidir. Bu rivayetlerde sıkça kullanılan, deve, özellikle de kırmızı deve, taç, altın, yeşil inci, yakut motiflerinin dönemin değerli metallerini temsil ettikleri düşünülebilir. Diğer taraftan, tanrının Kur'ân okuması, belli sûrelerin kıraatine özel önem vermesi, dua etmesi, zikir çekmesi, imamlık yapması, Arafat'a ve Arafat gününe özel önem vermesi, Kudüs'teki kayadan göğe çıkması, sırtüstü yatarak bacak bacak üstüne atması gibi ona izafe edilen fiiller bu rivayetleri uyduranların değerler manzumesini de ortaya koymaktadır.

B. Uydurma Rivayetlerde Allah Cismen Çok Büyüktür

İlkel insan, tanrısını yüce, cismen çok büyük, yükseklerde olan bir varlık olarak tasavvur etmiştir.²⁸ İlkel kabilelerde tanrı, tabiat kuvvetlerini idare eden, yükseklerde bulunan, insanları ve her şeyi yaratan eşsiz güçtür. Hadis uyduranlar da tanrının cismen çok büyük, emsalsiz olması gerektiğini farz ederek bu düşünsel düzlemde rivayetlerini uydurmuşlardır. Bu olgu, tekâmül etmemiş, ilâhî bilgiye muhatap olmamış ya da zihninin kapılarını ilâhî bilgiye kapatmış insanın algısıdır.

Bu algının neticesinde tanrı elbette cismen devasa bir cüsseye sahip olmalıdır. O, o kadar büyüktür ki, cinler, insanlar, şeytanlar ve melekler kısacası yaratılıştan bu güne kadar olan bütün varlıklar saf tutup, halka oluştursalar Allah'ı kuşatıp, etrafını çeviremezler.²⁹ O kadar iri cüsselidir ki, kürsüsüne oturduğunda o kürsüde sadece dört parmaklık boş yer kalır. Fakat kürsü onun ağırlığından bineğe takılan yeni eyerin gıcırdaması gibi ses çıkarır.³⁰ O, arşın üzerine yerleşip oturduğunda onu doldurur, bütün mahlûkat onun yanında oturur. Ancak

²⁶ İbn Arrâk, *Tenzihü's-şerîa*, 1: 142; İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 74.

²⁷ Muhammed b. Abdülkerîm eş-Şehristânî, *el-Milel ve'n-nihâl*, thk. Muhammed Seyyid Kılânî (Beyrut: Dâru'l-ma'rife, 1404), 1: 100.

²⁸ Abdurrahman Küçük- Günay Tümer, *Dinler Tarihi* (Ankara: Ocak Yayınları, 1988), 44.

²⁹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 71; Muhammed b. Ali eş-Şevkânî, *el-Fevâidü'l-mecmûa fi'l-ehâdisi'l-mevzûa*, thk. Abdurrahman Yahyâ el-Muallimî (Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1407), 1: 315.

³⁰ İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye fi'l-ehâdisi'l-vâhiye*, thk. Halil el-Meyis (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye, 1403/1983), 1: 20-21. Geniş bilgi için bk. Hayruddin Âlûsî, *Cilâü'l-ayneyn fi muhâkemeti'l-Ahmedeyn* (B.y.: Matbaatü'l-medenî, y.y, 1981), 394.

uzakta olanla yakında olan ona eşit mesafede olur.³¹ Cüssesinin büyüklüğünden dolayı herkese eşit yakınlıkta olan tanrı adeta cismiyle her yeredir. Hatta bir kimse yerin derinliklerine sarksa Allah'ın üzerine sarkar.³² Bir kimse yerin yedi kat derinliklerine bir ip atsa mutlaka o ip Allah'ın üzerine düşer."³³

Cüssesi bu denli büyük olan tanrının ağırlığı da cüssesiyle doğru orantılıdır. Doğası itibariyle çok ağırdır. Ancak bazı zamanlarda ağırlığı taşınamaz bir hal alır. En çok ağırlaştığı vakit ise öfkelenildiği zamandır. Kızdığı zaman arşın üzerinde o kadar şişer, o kadar şişer ki, arş kendisini taşıyanlara ağır gelir.³⁴

Cismen çok büyük olan, ağırlığıyla üzerinde oturduğu arşı meleklerin taşımalarını zorlaştıran tanrı, aynı zamanda azamet sahibidir. Dağa tecelli ettiği zaman dağ onun azametinden dolayı altı parçaya ayrılmış, parçalardan üçü Medine'ye üçü de Mekke'ye uçmuştur. Medine'deki Uhud, Verakan ve Ravda dağları ile Mekke'deki Sebir, Hira ve Sevr dağları onun azametiyle dağılan dağın parçalarıdır.³⁵ Bazı rivayetlerde de dağ yediye parçalanmış, parçalar Hicaz ve Yemen'e uçmuştur.³⁶ Dağı böylesine paramparça eden şey tanrının zâtıyla dağa tecelli etmesi değildir. Onun sadece iki parmağıyla işaret etmesi sonucunda parmaklarının nuruyla dağ paramparça olmuştur.³⁷

Azamet sahibi tanrının lisanı da çok güçlü, etkili ve şiddetli olmalıdır. O, Musa'nın Tûr dağına çıktığı gün onunla on bin lisan gücüyle konuşmuştur. O'nun lisanının gücü bütün lisanların hepsinin toplamından daha etkilidir. O'nun sesi şimşek sesi gibidir.³⁸

Cüssesiyle her yeri kaplayan, azametiyle dağları parçalara ayıran, konuşmasıyla gök gürültüsünü andıran tanrıya, mahlûkattan herhangi birisinin yaklaşabilmesi imkân dâhilinde değildir. Çünkü O'nunla kul arasında yetmiş bin perde vardır. Mahlûkatın tanrıya en yakın olanı Cebrail sonra Mikail sonra da İsrail'dir. Bunların her birinin arasında da ateşten, karanlıktan, buluttan ve sudan olmak üzere dört perde vardır.³⁹ O, o kadar ulaşılmazdır ki etrafında nur, karanlık ve sudan yetmiş bin perde vardır. Bırakın bu perdelerden birini görmeyi, onlardan birinin güzelliğini işiten dahi yok olur gider.⁴⁰

³¹ Zeynüddin Merî b. Yusuf el-Kermî, *Ekâvîlü's-sikât fi te'vîli'l-esmâi ve's-sifât ve'l-âyâti'l-muhkemâti ve'l-müştebihât*, thk. Şuayb Arnavut (Beyrut: Müessesetü'r-risâle, 1406), 1: 129.

³² Pâkistânî, *el-Ehâdîsü'd-dîâf ve'l-mevzûât*, 11.

³³ İbnü'l-Cevzî, *el-İlelü'l-mütenâhiye*, 1: 28. Zehebî bu rivayetin münker olduğunu söylemiştir. Şemsüddin Muhammed b. Osman ez-Zehebî, *Mîzânu'l-itidâl*, thk. Ali Muhammed el-Becâvî (Beyrut: Dâru'l-marife, 1963), 4: 579. Ayrıca bk. Pâkistânî, *el-Ehâdîsü'd-dîâf*, 12.

³⁴ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-Şerîa*, 1: 139.

³⁵ Ebu'l-Fadl Muhammed b. Tâhir İbnü'l-Kayserânî, *Kitâbü mağfireti't-tezkira fi'l-ehâdîsi'l-mevzûa*, thk. İmadüddin Ahmed Haydar (Beyrut: Müessesetü'l-kütübi's-sekâfiyye, 1406/1985), 184.

³⁶ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 77.

³⁷ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 77.

³⁸ Nureddin Ali b. Ebî Bekir el-Heysemî, *Mecmeu'z-zevâid ve menbeu'l-fevâid* (Beyrut: Dâru'l-fikr, 1412), 8: 375 (13782).

³⁹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 73.

⁴⁰ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 73.

Bahse konu rivayetler; çok iri cüsseli, cüssesiyle tüm arşı kaplayan, bütün varlıkların bir araya gelip el ele tutuştuğunda dahi kuşatamayacakları bir ilâhî tasvir etmektedir. O, oldukça kilolu olup, ağırlığından dolayı üstünde oturduğu kürsü gıcırdamakta, kürsüyü taşıyan melekler de onu taşımakta zorlanmaktadır. O, elbette azamet sahibidir. Azameti tecelli ettiği dağı paramparça etmiş, dağın parçaları yeryüzünün farklı yerlerindeki en büyük dağları oluşturmuştur. O, insanoğluna hitap etme lütfunda bulunmuş, onunla konuşmuştur. Ama O'nun kelâmı da büyüklüğünün emarelerindedir. Zira onun konuşma sesi gök gürültüsünden farksızdır. O'na en yakın varlıklar meleklerdir. Ancak onlar da beş bin senelik mesafededir ve aralarında birçok perde vardır. O perdeleri bırakın görmeyi, konuşma sesini işiten bile anında yok olur gider.

C. Uydurma Rivayetlerde Allah Siyasî ve İtikadî İhtilâflarda Taraftır

Hız. Peygamber'in vefatından sonra siyasî sahada yaşanan gelişmeler, daha sonraki devirlerin fikir hareketlerine zemin hazırlamış ve bazı doktrinlerin ortaya çıkmasında rol oynamıştır. Hız. Peygamber'in vefatını takip eden çeyrek yüzyılda ilk üç devlet başkanından (halife) ikisi suikasta kurban giderken; fetihlerin beraberinde getirdiği coğrafya genişlemesi, demografik yapının karmaşıklaşması pek çok yeni sorunu gündeme getirmiştir. İslâm toplumu farklı çevre kültür ve inançlarla yüz yüze gelmiş, onları etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir. Özellikle yeni kurulan yerleşim merkezleri kadim kültürlerden maddî manevî pek çok şeyi tevarüs etmiştir.⁴¹

Siyasetle dini hayatta etkili olduğu, yabancı inanç ve kültürlerden İslâm inancının ciddî manada etkilendiği, Allah'ın sıfatları zâtının aynı mıdır? Değil midir? Kur'ân mahlûk mudur? İnsan fiillerinin hâlıkı mıdır? gibi sorular muvacehesinde yeni sorunların ortaya çıktığı, hadisçilerin de popülaritesinin revaçta olduğu böylesi bir dönemde gruplar kendi görüşlerini desteklemek için hadis uydurma yarışına girmişler, Peygamber'i bir şekilde âlet ettikleri kötü emellerine Allah'ı da âlet etmekten çekinmemişlerdir. Bu tavrın neticesinde Allah bazı siyasî ve itikadi ihtilâfların âdeta figürü haline getirilmiştir.

Siyasî çıkarlar özellikle de liderlerin faziletleri ile ilgili rivayetlerin ilk kez Şia tarafından Hız. Ali lehinde uydurulduğu belirtilse de⁴² burada öncelikle Hız. Ebu Bekir lehinde uydurulmuş ve Allah ile irtibatlandırılmış rivayetlere dikkat çekilecektir. Bu rivayetlere göre; Allah bütün ruhları yaratınca onların içerisinden Peygamberlerin ruhundan sonra Ebu Bekir'in ruhunu seçmiş,⁴³ Hız. Peygamber de onun kendisinden sonraki halife olacağını garanti etmiştir. Onun halife seçilmesi sadece yeryüzünde yaşayan insanların, Müslümanların biat etmesiyle değil, özellikle Cebrail ve Mikail gibi iki büyük meleğin de biat etmesiyle gerçekleşmiştir. Bu melekler onun halifeliğini beyaz inciden bir bayrakla Allah'a taşımışlardır.⁴⁴ Halifeliğine

⁴¹ Özafşar, *İdeolojik Hadisçiliğin Tarihi Arka Planı*, 31-40; Marshal. G. S. Hodgson, *İslam'ın Serüveni*, trc. Komisyon (İstanbul: İz Yayıncılık, 1993), 1: 192-352.

⁴² İzzüddîn Hâmid İbn Ebi'l-Hadîd, *Şerhu nehci'l-belâğâ* (Beyrut: y.y, 1954), 3: 26.

⁴³ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 231.

⁴⁴ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 231.

Cebraîl'in bile biat ettiği Hz. Ebu Bekir, kıyamet gününde de bazı ayrıcalıklara sahip olacaktır. En büyük mükâfat olarak müminler ahirette Allah'ı topluca göreceklerdir. Ancak Yüce Yaratıcı Ebu Bekir'e özel tecelli edecektir.⁴⁵ Ebu Bekir'den sonra ikinci halife olan Hz. Ömer de Allah ile olan ilişkilerinde hiç şüphesiz bazı imtiyazlara sahiptir. O, Allah'ın kucaklaşacağı ilk kişidir. Kıyamet gününde Allah ilk önce onunla musafaha yapacaktır. Ayrıca Allah'ın elinden tutup da cennete götüreceği ilk kişi de kesinlikle Ömer b. el-Hattab'dır.⁴⁶

Abdullah b. Sebe'nin henüz Hz. Osman'ın halifeliği döneminde, Hz. Ali lehine hadisler uydurmaya başladığı bilinmektedir. Hz. Ali'nin vefatından sonra da o, Hz. Ali'nin Peygamber'in varisi ve halifesi olduğunu, dünyaya tekrar döneceğini ya da hala yaşamakta olduğunu, onda olağanüstü bir özellik bulunduğunu, bulutlar arasında gizlendiğini, gök gürlemesinin onun sesi olduğunu ve şimşeg'in de onun kırbacı olduğunu söylem haline getirmiştir.⁴⁷ Bu minvalde bazı rivayetlere Allah bir şekilde ilişkilendirilerek Ali'nin yücelikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Mesela Allah'ın cehennem üzerine kuracağı köprüden sadece Ali'nin berat verdiği kişiler geçebilecektir.⁴⁸

Muaviye'nin taraftarları da boş durmamış, Allah ile onun bir şekilde irtibatını kurarak onu yüceltmeyi yeğlemişlerdir. Bu bağlamda Allah ona Cebraîl vasıtasıyla som altından yapılmış bir kalemi hediye olarak göndermiş, bu kalemle ondan Âyetü'l-kürsîyi yazmasını, harekemesini, noktalamasını istemiş, kıyamete kadar bu ayetleri okuyan kişi adedince Muaviye'ye sevap yazılacağını müjdelemiştir.⁴⁹

Siyasi ihtilaflarda kendilerine destek sağlamak için insanların nasıl kolayca hadis uydurdıkları ve Allah'ı siyasî grupların bir tarafı haline getirdikleri zikrettiğimiz birkaç örnekte açıkça görülmektedir. İtikâdi ihtilaflar penceresinden bakıldığında da farklı bir manzara ile karşılaşılacaktır.

Kur'ân'ın yaratılmış olduğu fikri ilk defa Ca'd b. Dirhem tarafından dillendirilmiş, bu görüş Cehm b. Safvan tarafından yaygınlaştırılmıştır. Onları bu fikre götüren sebeplerin neler olduğu tam olarak bilinmemektedir. Hz. İsa'nın "kelimetullah" olup mahlûk olmadığı fikrini esas alan Hıristiyan inancını reddetmek için Ca'd b. Dirhem'in bu söylemi geliştirdiğini iddia edenler ile Müslümanlar arasında sıfatlar konusunda cereyan eden tartışmaların sonucunda bu görüşün ortaya çıkmış olabileceğini savunanlar vardır.⁵⁰ Bazı bilim adamları da kaderle halku'l-Kur'ân arasında bağ kurarak Kur'ân'ın yaratılmış olduğu fikrinin kader tartışmalarından neşet ettiğini düşünmektedir.⁵¹ Ortaya çıkmasındaki sebep her ne olursa

⁴⁵ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 228.

⁴⁶ Ebû Abdilâh Muhammed Hâkim en-Neysâbü'rî, *el-Müstedrek ale's-sahîhayn*, thk. H. Demirdâş Muhammed (Beirut: el-Mektebetü'l-asriyye, 2000), 3: 90 (4489).

⁴⁷ Abdülazîz Dihlevî, *Muhtasarü't-tuhfeti'l-isnâ aşerriyye*, thk. Muhibbüddin el-Hatîb (Kahire, y.y, 1983), 10.

⁴⁸ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 299.

⁴⁹ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerîa*, 2: 3.

⁵⁰ Yusuf Şevki Yavuz, "Halku'l-Kur'ân", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1989), 15: 371-3172.

⁵¹ W. Montgomery Watt, *İslâm Düşüncesinin Teşekkül Devri*, trc. E. Ruhi Fiğlalı (Ankara: Umran Yayınları, 1981), 305-306.

olsun bu mesele İslâm dünyasında ciddî fikri ayrılıklara yol açmıştır. Bu meselenin dinî olmaktan ziyade siyasî olduğunu söyleyenler de yok değildir.⁵²

Bu konu çerçevesinde özellikle Kur'ân'ın yaratılmış ya da yaratılmamış olduğunu savunanlar görüşlerini uydurma rivayetlerle desteklemişler, bazıları işi biraz daha ileri götürerek Allah'ın neden yaratıldığı hakkında rivayetler uydurmuşlardır. Bunlardan birisinde Hz. Peygamber'e biri gelerek "Rabbimiz hangi aşamalardan geçerek meydana gelmiştir" diye sorar. Hz. Peygamber soruya şu cevabı verir: "O, ne gökten ne de yerden meydana gelmiştir. Önce atı yaratmış, onu koşturmuş, at terlemiş sonra da bu terden kendisini yaratmıştır."⁵³ "Hadîsül-hayl" diye de bilinen bu rivayet Kur'ân'ın mahlûk olduğunu ispat etmek isteyen Cehmiyye tarafından uydurulmuştur. Beytullah, nâgatullah, gibi bazı yaratılmış şeylerin ona izafe edilebildiği gibi kelâmı da O'na izafe edilebilir. Hatta kelâmın O'na izafesi elzendir.⁵⁴ Dolayısıyla Kur'ân da mahlûktur. Bu kabil rivayetlerin uydurulma sebepleri arasında, halk nezdinde hadisçilerin itibarını zayıflatma amacına matuf bir niyet olduğu da söylenebilir. Bu rivayetlerle hadisçiler karalanmak istenmiş, onlara iftira atılmıştır.⁵⁵

Kur'ân'ın mahlûk olduğunu ispat edebilmek adına bu rivayetleri uydurabilenlerin karşısında; onun mahlûk olmadığını, olamayacağını ispat etmeye çalışanların uydurdukları rivayetler yer almış, bu rivayetlerde Allah, adeta fikri bazda çatışan tarafların bir o safında bir bu safında konuşlanmıştır. Bu tarafta da Allah ile Kur'ân adeta bir tutulmuş ve şu rivayet uydurulmuştur: "Göklerde ve göklerin arasında Allah'ın ve Kur'ân'ın dışında her ne varsa mutlaka yaratılmıştır. Kur'ân'a gelince o, Allah'ın kelâmıdır, onunla başlamış onunla son bulacaktır. Benim ümmetimden bazıları gelecek ve 'Kur'ân mahlûktur' diyecekler. Kim böyle derse, bilsin ki Yüce Allah'ı inkâr etmiştir. O anda karısı boş olmuştur."⁵⁶ Kendisi gibi düşünmeyi, ötekileştirme tavrı bu hususta da tebarüz etmiş, Kur'ân'ın mahlûk olduğunu söyleyenler küfürle itham edilmiştir. "Kur'ân, Allah'ın kelâmıdır. Yaratıcı veya yaratılmış değildir. Kim bundan başka bir şey söylerse kâfirdir"⁵⁷ rivayeti bu yargının açık örneğidir. Hadis uydurarak Allah'ın otoritesinden kendi görüşü doğrultusunda faydalanma sadece hal için değil istikbale de matuftur. Böylece bazılarının gelecekte benzer düşüncelere kapılmasının önüne set çekilebilecektir.⁵⁸

Kur'ân'ın mahlûk olup olmadığı konusuyla bu şekilde ilişkilendirilen Allah itikadın diğer tartışmalı konularıyla da alâkalıdır. O, her Cuma gecesi altı yüz bin melek dünyaya semasına iner. Nurdan mamul kürsüsüne oturur. Önünde kırmızı yakuttan levhası vardır ve onda Muhammed ümmetinden ru'yetullahı, sıfatlarının keyfiyetini, suretinin olduğunu kabul

⁵² Hayri Kırbaşoğlu, "Allah'ın Kelamı Olması Açısından Kur'ân'ın Mâhiyeti ile İlgili İhtilaflar ve İbn Kudâme el-Makdîsî'nin Kitâbü'l-Burhân fi Beyâni Hakikatî'l-Kur'ân'ı", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28, 429-430.

⁵³ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 65.

⁵⁴ Zehebî, *Mîzânü'l-İ'tidâl*, 4: 183.

⁵⁵ İbn Adiy, *el-Kâmil*, 4: 291.

⁵⁶ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 66.

⁵⁷ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 66.

⁵⁸ Süyûtî, *el-Leâli'l-masnûa*, 1: 8.

edenlerin isimleri yazılıdır. Allah, meleklerine karşı bunlarla övünür ve der ki, 'bunlar beni inkâr etmeyen, Peygamber'in sünnetini uygulayan, Allah hakkında kınayıcının kınamasından da korkmayan kullarımdır. Ey meleklerim! Şanım ve şerefim adına sizi şahit tutuyorum ki ben bu kullarımı hesapsız olarak cennete koyacağım.'⁵⁹ Görüldüğü üzere ru'yetullah, sıfatların keyfiyeti ve Allah'ın sureti rivayette ön plana çıkarılmış, bunları kabul edenler müjdelenmiş, böylece bu konularda farklı düşünenlere karşı Allah konuşturulmuş, melekler de Allah tarafından şahit tutulmuş ve Allah doğrudan konunun tarafı haline getirilmiştir.

Özellikle hadisçilerle kelâmcılar arasındaki ihtilafli meselelerden birisi de imanın artıp eksilmesi hususudur.⁶⁰ Bu gün birçok Müslümanın mahiyetini bile bilmediği, hakkındaki rivayetler sebebiyle hadisçilerin sıcak baktıkları, kelamcılarının ise şiddetle karşı çıktıkları konu; Allah'ın düşmanı olma ve küfre kadar götürülmüş, imanın artıp azalabileceğini kabul edenler Allah'ın karşı tarafında saf tutan düşmanlar şeklinde tasvir edilebilmişlerdir. Bütün bu rivayetler kişilerin kendi inanç, ideal, menfaat ve ikballeri için sözlerinin başına Hz. Peygamber'i nasıl kolayca yerleştirebildiklerini, Allah'ı da konunun objesi haline getirebildiklerini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

D. Uydurma Rivayetlerde Allah Kavmiyetçidir

Hz. Peygamber ve ilk iki halife döneminde, Ridde savaşları gibi bazı karışıklıklar dışında topluma barış ve huzur egemendir. Devlet organları oluşturulmuş, her geçen gün gerçekleştirilen fetihlerle ülke sınırları iyice genişlemişti. Hz. Osman'ın hilâfetinin ilk dönemlerinde de bu durum devam etmişti. Ancak onun hilafet yıllarının ortalarından itibaren toplum kendi iç meseleleriyle uğraşmaya başlamış, şehadetinden sonra da tamamen içine kapanmıştı. Hz. Ali sorunlar yumağı içindeki idareyi teslim almış fakat ülkede sükûneti sağlama fırsatı kendisine bir türlü tanınmamıştı. Ona başkaldıran, idaresini tanımayan Şam yönetimi ve onun lideri Muâviye ile aralarında Cemel ve Siffin gibi ciddi savaşlar yaşanmış, Hakem Olayı gibi toplumu ayrıştıran hâdiseler meydana gelmiş ve neticede çok sayıda sahabi hayatını kaybetmişti.⁶¹ Bütün bu olaylar toplumun bilinçaltından kökleri tam manasıyla kazınamamış kabilecilik duygusunu yeniden canlandırmış, kimilerine göre cahiliyeden kalma Emevî-Hâşimî mücadelesi yeniden baş göstermişti.⁶²

Muâviye'nin devletin yönetimini ele geçirip hüküm sürdüğü yıllar boyunca (41-61) iç huzur sağlanmış, Hz. Ömer döneminde başlayan sonra da iç çekişmeler sebebiyle ağır aksak ilerleyen fetih hareketlerine hız verilmiş, Arap olmayan birçok kavim Müslümanların hâkimiyeti altına girmiştir. Emevîlerin hâkimiyetinin söz konusu olduğu bu dönemin en önemli özelliği İslâm coğrafyasının fetih hareketleriyle genişlemesinin yanında, Arap

⁵⁹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 68.

⁶⁰ İbn Arrâk, *Tenzihü's-şerîa*, 1: 49.

⁶¹ Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk* (Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, 1407), 3: 58.

⁶² Emevî-Hâşimî mücadelesinin tarihî süreçleri ve serüveni hakkında geniş bilgi için bk. İbrahim Sarıçam, *Emevî Hâşimî İlişkileri* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997)

milliyetçiliği duygusunun da yoğun bir şekilde toplumda hissedilmesidir.⁶³ Devletin sınırlarının çok genişlediği, birçok milletin İslâm devleti şemsiyesi altında birleştiği bir ülkede Emevîlerin Arap milliyetçiliği yapması tepki çekmiş, İslâm'ı kabul eden diğer milletlerde/mevâlî kavmiyetçilik duygularına kapılıp Arap-Mevâlî çatışması içten içe baş göstermeye başlamıştır.⁶⁴ Bu durum özellikle köklü geçmişi bulunan İranlıları rahatsız etmiş, saltanatlarının hüküm sürdüğü günlerin özlemini hissetmeye başlamışlardır.⁶⁵

Öncelikle Emevîlerin sonra da devletin çatısı altındaki diğer milletlerin sergiledikleri kavmiyetçi tutum, her milletin kendi ırkının üstün olduğunu gösteren deliller arama ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyacı karşılamının en kolay ve sağlam yolunun kendi ırklarının faziletlerini Hz. Peygamber'e söyletmek olduğunu düşünmüşler ve bu minvalde pek çok hadis uydurmuşlardır. Kavimlerinin faziletlerini sadece Hz. Peygamber'e söyletmekle de yetinmemişler, kavimleriyle Allah'ı bir şekilde irtibatlandırarak O'na âdeta kavmiyetçilik yaptırmışlardır.

Bu rivayetlerde Allah, kimi zaman Farsça kimi zaman Arapça konuşur. O, arşın etrafında mutlaka Farsça konuşur. Konusu merhamet ve şefkat olan bir iş vahyedeceği zaman onu Farsça vahyeder, konusu şiddet olan bir iş vahyedeceği zaman onu Arapça vahyeder.⁶⁶ Anlaşıldığına göre onun merhamet dili Farsça'dır. O, mutlu olduğu zaman vahyi Farsça inzal etmekte; kızgın, öfkeli olduğu zamanlarda ise onu Arapça inzal etmektedir.⁶⁷ İranlıların Allah'ı Farsça konuşturmaları, Farsça'yı huzur dili olarak göstermeleri, Arapları harekete geçirmiş, hemen Arapçayla Allah arasında müspet bağ kurma, diğer dilleri de Allah'a kötületme gayreti içerisine girmişlerdir. Bu gayretin neticesinde şu sonuçlar hâsıl olmuştur: Allah katında lisanların en kötüsü Farsça'dır. Şeytanlar Huzistanlıların lisanıyla, cehennemlikler Buharalıların lisanıyla, cennetlikler de Arapların lisanıyla Arapça konuşurlar.⁶⁸ Ayrıca Allah bütün peygamberlere vahyi Arapça inzal etmiştir. Bu yargı Peygamber'e şu şekilde söylettirilmiştir: "Canımı elinde tutan Allah'a yemin olsun ki, Allah hiçbir Peygamber'e Arapça dışında vahiy indirmemiştir. Sonra peygamberler o vahyi kavimlerinin lisanıyla onlara tebliğ etmişlerdir."⁶⁹

Kimi zaman Farsça kimi zaman Arapça konuşmayı tercih eden Allah'ın, yeryüzünde bazı şehirleri de vardır. Horasan diyarındaki Merv şehri bunlardandır. Bu şehri Zülkarneyn kurmuş, Üzeyir de orada namaz kılmıştır. Gürül gürül akan nehirleri ve çok geniş arazileri vardır. Şehrin her bir kapısında kılıcını çekmiş bir melek hazır beklemektedir. Bu melekler kıyamete kadar Merv ahalisini belâlardan muhafaza ederler.⁷⁰ Merv şehrini koruyan melekler aynı zamanda Allah'ın semalardaki askerleridir. O'nun yeryüzündeki askerleri ise

⁶³ Hodgson, *İslâm'ın Serüveni*, 1: 167, 173, 174.

⁶⁴ Ahmed. Muhammed İbn Abdürabbih, *el-İkdü'l-ferîd*, thk. Ali Şîrî (Beyrut: y.y, 1989), 3: 380-381.

⁶⁵ Muhammed Ebû Zehv, *el-Hadîs ve'l-muhaddisûn* (Kahire: Matbaatu Mısır, 1958), 333.

⁶⁶ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 68.

⁶⁷ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 69.

⁶⁸ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerîa*, 1: 137.

⁶⁹ İbnü'l-Cevzî, *Kitâbü'l-mevzûât*, 1: 69.

⁷⁰ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerîa*, 2: 47.

Horasanlılardır.⁷¹ Askerleri Horasanlı olan tanrı, Musa Peygamberle Tur Dağında bir İbrânî kılığında konuşmuştur.⁷²

Görüldüğü üzere uydurmacılar milletlerine, memleketlerine, lisanlarına Allah'ı âlet etmekte bir sakınca görmemişler, onu kendi lisanlarıyla konuşturmuşlar, şehirlerini ona nispet etmişler, hatta onun İbrani kılığında olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmişlerdir.

E. Uydurma Rivayetlerde Allah İbadet Etmeye Düşkündür

Müslümanları salih ameller yapmaya teşvik etmek, kötü eylem ve söylemlerden sakındırmak maksadıyla hadis diye uydurulmuş sözler mevzuat edebiyatı içerisinde hayli kabarık bir yer işgal etmektedir. Allah katında makbul bir iş yaptıklarını zannederek hadis uyduranlar genellikle bu kişilerdir.⁷³ Bunlar bazen uydurdukları rivayetlerde Allah'a da rol verme eğilimine girmişler, onu da bu işe dâhil etmişlerdir. Konunun bizi ilgilendiren asıl yönü de burasıdır.

Özellikle bazı duaları ve ibadetleri yapmaya insanları teşvik etmek için uydurulan bu sözler küçük amellere muazzam mükâfatlar bahşetmekte, küçük günahlara da şiddetli cezalar vaat etmektedir.⁷⁴ Buna göre Allah; “Lâ ilâhe illâllah benim kelimemdir. Onu söyleyeni ben kendi korumama alırım. Korumama aldığım kişi de emniyettedir”⁷⁵ buyurmakta, Hz. Peygamber de Miraç gecesi yaşadığı şu hâdiseyi Ebû Hureyre'ye anlatarak, “Lâ ilâhe illâllah” sözünü söyleyene Allah'ın vereceği mükâfata dikkat çekmektedir. İsrâ gecesi Cibril beni Sidre-i müntehaya kadar götürdü. Oraya gelince ben nura daldım ve o benden uzaklaştı. ‘Habibim Cibril, benim sana ihtiyacım var, beni bırakıp da gidiyor musun?’ dedim. O da ‘Ey Muhammed! Sen öyle bir yerde duruyorsun ki ne bir mukarreb melek, ne de bir peygamber burada bulunamaz. Sen Allah'a çok yakınsın’ dedi. O sırada bana bir melek geldi ve ‘Allah kendisini tesbih ediyor’ dedi. Ben Allah'ın ne söylediğine muttali oldum. O şöyle diyordu: “Kendisinden başka ilâh olmayan ve her şeyin en büyüğü olan Allah'ı bütün noksanlıklardan tenzih ederim.” Ebû Hureyre dayanamayıp sorar. ‘Bu zikri yapana ne mükâfat var? Ya Resulallah!’ Hz. Peygamber der ki; Ey Ebû Hureyre! Bu zikri yapanın beni görmeden veya cennetteki mekânını görmeden ruhu cesedinden çıkmaz. Yer ve gök arasındaki melekler saf saf olup ona dua ederler. Ömrü boyunca yaptığı bütün her şeyi Allah bağışlar. Öldüğü zaman Allah, kabrinde kendisini tesbih eden, tazim eden, tehlil eden, tekbir eden atmış bin meleği vekil tayin eder. Melekler bu zikirleri her yapışlarında onun sahifesine mükâfat yazılır. Kabrinden çıktığı zaman da emniyet ve itminan içinde olur. Kıyamet gününün korkunç atmosferinde mahzun olmaz. Melekler onu sabrından dolayı ‘en güzel ahiret yurdu senindir

⁷¹ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerîa*, 2: 47.

⁷² Pâkistânî, *el-Ehâdîsü'd-dîâf*, 50.

⁷³ M. Yaşar Kandemir, *Mevzû Hadisler Menşei Tanıma Yolları Tenkidi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1997), 52.

⁷⁴ Süyûtî, *Tedribü'r-râvî fî şerhi takrîbi'n-Nevevî*, thk. Abdülfettâh Abdüllatîf (Riyad: Mektebetü'r-Riyâd, ts.), 1: 276.

⁷⁵ İbn Arrâk, *Tenzîhü's-şerîa*, 1: 147.

sana selâm olsun’ diyerek karşılırlar.⁷⁶ Ayrıca o “Lâ ilâhe illallah” diyen kimsenin bu sözündeki gayreti sebebiyle bu sözden bir kuş yaratacak, kuşun yetmiş bin dili olacak, her dil yetmiş bin lisanla o adamın bağışlanmasını dileyecektir.⁷⁷

“Lâ ilâhe illallah” sözüne bu kadar ehemmiyet veren ve kendisini bu şekilde zikreden Allah, Âdem’i yaratmadan bin yıl önce Tâhâ ve Yâsîn surelerini tilavet etmiş,⁷⁸ öfkeleniğinde yeryüzüne bakarak Kur’ân okuyan çocukları gördüğünde gönlü sevinçle dolmuştur.⁷⁹ O, sadece zikre ve Kur’ân tilavetine teşvik etmemiş; namaza da teşvik etmiş, hatta yatsı namazını terk eden bir kişiyi “Ben senin Rabbin değilim. Git kendine başka bir ilâh ara”⁸⁰ diyerek huzurundan kovmuştur. O, Hacer-i Esved üzerinden kullarını hacca da teşvik etmektedir. Rivayete göre “Hacer-i Esved Allah’ın yeryüzündeki elidir. Kullarıyla onunla musafaha eder.”⁸¹

Görüldüğü üzere bu uydurma rivayetlerde Allah bazı zikir ve ibadete insanları doğrudan ya da dolaylı olarak teşvik etmekte, bazı simgeler de ona izafe edilmek suretiyle kutsallaştırılmaktadır. Meselâ onun horozu olduğu ve onu tesbih ettiği rivayet bir yandan tesbihe insanları teşvik amacı taşımakta diğer yandan horozu ona nispet ederek yüceltmektedir.⁸² Hacer-i Esved’le ilgili rivayet de aynı şekildedir. Hac ve umreye insanlar teşvik edilirken, o Allah’ın yeryüzündeki eli olarak nitelenmek suretiyle yüceltilmektedir.

SONUÇ

Uydurma hadisleri cem eden meşhur mevzû edebiyattaki rivayetler şu şekilde bir Allah tasavvurunu ortaya koymaktadır. O, insan biçimli bir varlıktır. Allah’ın en bariz vasfı O’nun ilâhtan çok insanı andıran özelliklere sahip olmasıdır. Cismen çok büyüktür. Cinler, insanlar, şeytanlar ve melekler kısacası yaratılıştan bu güne kadar var olan bütün varlıklar saf tutup, halka oluştursalar Allah’ı kuşatıp, etrafını çeviremezler. O, aynı zamanda cüssesiyle doğru orantılı olarak çok da ağırdır.

Siyasi ve itikâdî ihtilaflarda taraftır. Hz. Osman’ın şehadetiyle başlayan süreçte siyasi ihtilafların ortaya çıkması, yabancı inanç ve kültürlerden İslâm inancının ciddî manada etkilenmesi ve Kur’ân mahlûk mudur? Değil midir? Gibi itikâdî tartışmalar sebebiyle farklı gruplar kendi görüşlerini desteklemek için hadis uydurma yarışına girişmişler, Peygamber’i bir şekilde âlet ettikleri kötü emellerine Allah’ı da âlet etmekten çekinmemişlerdir.

Kavmiyetçidir. Öncelikle Emevîlerin, sonra da diğer etnik unsurların sergiledikleri ve İslâm’ın ruhuna hiç uygun olmayan kavmiyetçi tavır her millette kendilerinin üstün olduklarını gösteren deliller arama ihtiyacını ortaya çıkarmış, bu ihtiyacı karşılamamanın en

⁷⁶ İbnü’l-Cevzî, *Kitâbü’l-mevzûât*, 1: 75.

⁷⁷ Ali b. Sultân Muhammed Ali el-Kârî, *Mevzûât* (İstanbul: Matbâ-i âmire, 1289/1872), 106.

⁷⁸ İbnü’l-Cevzî, *Kitâbü’l-mevzûât*, 1: 68.

⁷⁹ İbn Arrâk, *Tenzihü’ş-şeria*, 1: 145.

⁸⁰ Ebu’l-Fadl Ahmed b. Ali İbn Hacer el-Askalânî, *Lisânü’l-mîzân* (Beyrut: el-Müessetü’l-âlemî, 1986), 2: 454.

⁸¹ İbn Kuteybe, *Garîbü’l-hadîs*, thk. Abdullah el-Cebûrî (Bağdat: Matbaatü’l-ânî, 1389), 2: 337.

⁸² İbn Arrâk, *Tenzihü’ş-şeria*, 1: 189.

kolay yolu olarak da kendi ırklarının faziletlerini Hz. Peygamber'e söylemişler, bu minvalde pek çok hadis uydurmuşlardır. Kavimlerinin faziletlerini sadece Hz. Peygamber'e söyletmekle de yetinmemişler, kavimleriyle Allah'ı bir şekilde irtibatlandırarak O'na âdeta kavmiyetçilik yaptırmışlardır.

İbadetlere katılır. Allah katında makbul bir iş yaptıklarını zannederek hiçbir kayda bağlı kalmadan hadis imal edenler, uydurdukları rivayetlerde Allah'a da rol verme eğilimine girmişler, onu da bu işe dâhil etmişlerdir.

KAYNAKÇA/REFERENCE

- Abdûlmaksûd, Ebû Muhammed Eşref. *el-Kavâidü't-tayyibât fi'l-esmâi ve's-sıfât*. Riyad: Mektebetü edvâi's-selef, 1995.
- Aclûnî, İsmail b. Muhammed. *Keşfu'l-hafâ ve müzîlu'l-ilbâs amme's-tehera mine'l-ehâdîsi alâ elsineti'n-nâs*. Thk. Muhammed Abdülaziz el-Hâlidî. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, 1997.
- Adam, Baki. "Yahudilik". *Yaşayan Dünya Dinleri*. 205-277, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.
- Ahmed Emin. *Fecru'l-İslâm*. Kahire: y.y., 1959.
- Ali el-Kârî, Ali b. Sultân Muhammed. *Mevzûât*. İstanbul: Matbaa-i âmire, 1289/1872.
- Ali el- Kârî, Ali b. Sultân Muhammed. *Mirkâtü'l-mefâtîh şerhu mişkâti'l-mesâbih*. Thk. Cemâl Aytânî. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, 2001.
- Ali el- Kârî, Ali b. Sultân Muhammed. *el-Fikhu'l-ekber ve şerhuhu*. Trc. Yunus Vehbi Yavuz. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1979.
- Âlûsî, Hayruddin. *Cilâü'l-ayneyn fi muhâkemeti'l-Ahmedeyn*, B.y: Matbaatü'l-medenî, 1981.
- Bağdâdî, Ebû Bekir Ahmed b. Ali Hatîb. *Târîhu Bağdâd*, Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, ts.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin b. Ali. *el-Esmâ ve's-sıfât*. Thk. Fuâd b. Serâc Abdülgaffâr. Kahire: el-Mektebetü't-tevfikiyye, ts.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmiü's-sahih*. Riyad: Darü's-selâm, 2000.
- Dihlevî, Abdülaziz. *Muhtasarü't-tuhfeti'l-İsnâ Aşeriyye*. Thk. Muhibbüddin el-Hatib. Kahire: y.y, 1983.
- Ebû Zehv, Muhammed. *el-Hadis ve'l-muhaddisûn*. Kahire: Matbaatu Mısır, 1958.
- Gündüz, Şinasi. "Yapı, Muhteva ve Kaynak Açısından Torah/Tevrat Kısaları", 4. *Kur'ân Haftası Kur'ân Sempozyumu*. Ankara: Fecr Yayınları, 1998.
- Hâkim, Ebû Abdilâh Muhammed en-Neysâbûrî. *el-Müstedrek ale's-sahîhayn*. Thk. H. Demirdâş Muhammed. Beyrut: el-Mektebetü'l-asriyye, 2000.
- Heysemî, Nureddin Ali b. Ebî Bekir. *Mecmeu'z-zevâid ve menbeu'l-fevâid*. Beyrut: Dârü'l-fikr, 1412.
- Hodgson, Marshal G.S. *İslam'ın Serüveni*. Trc. Komisyon. İstanbul: İz Yayıncılık, 1993.
- İbn Abdürabbih, Ahmed b. Muhammed. *el-Ikdü'l-ferîd*. Thk. Ali Şiri. Beyrut: y.y, 1989.
- İbn Adiy, Ebû Ahmed Abdullah el-Cürcânî. *el-Kâmil fi duafâi'r-ricâl*. Thk. Yahya Muhtar Gazâvî. Beyrut: Dârü'l-fikr, 1988.
- İbn Arrâk, Ebû'l-Hasen Ali. *Tenzîhü's-şerîati'l-merfûa ani'l-ahbârî's-şeniati'l-mevdûa*. Thk. Muhammed Sıddık. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, ts.
- İbn Cevzî, Ebû'l-Ferec Abdurrahman. *Def'u şübüheti't-teşbih bi ekeffi't-tenzîh*. Thk. Hasan es-Sekkâf. Ürdün: Dârü'l-İmâm en-Nevevî, 1413/1992.
- İbn Cevzî, Ebû'l-Ferec Abdurrahman. *ed-Duafâ ve'l-metrûkîn*. Thk. Abdullah el-Kâdî. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, 1406.

- İbn Cevzî, Ebû'l-Ferec Abdurrahman. *el-İlelü'l-mütenâhiye fi'l- ehâdisi'l-vâhiye*. Thk. Halil el-Meyis. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, 1403/1983.
- İbn Cevzî, Ebû'l-Ferec Abdurrahman. *Kitâbü'l-mevzûât*. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, 1995.
- İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed. *el-Müsned*. Ürdün: Beytül-efkâri'd-düveliyye, 2005.
- İbn Ebî Şeybe, Muhammed b. Osman. *el-Arş vemâ ruviye fîhi*. Thk. Muhammed b. Halîfe et-Temîmî. Riyad: Mektebetü'r-rüşd, 1415/1998.
- İbn Ebî Şeybe, Muhammed b. Osman. *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*. Thk. Yusuf el-Hût. Riyad: Mektebetü'r-rüşd, 1409.
- İbn Ebî'l-Hadîd, İzzüddin Hamid. *Şerhu nehci'l-belâğa*. Beyrut: y.y, 1954.
- İbn Hacer, Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askalânî. *Lisânü'l-mîzân*. Beyrut: Müessesetü'l-A'lemî, 1986.
- İbn Hibbân, Muhammed b. Ahmed b. Ebî Hâtim el-Büstî. *Kitâbü'l-mecrûhîn mine'l-muhaddisîn ve'z-zuafâ ve'l-metrûkîn*. Thk. Mahmud İbrahim Zayed. Haleb: Dârü'l-va'y, 1396.
- İbn Kayserânî, Ebû'l-Fadl Muhammed b. Tâhir. *Kitâbü mağfireti't-tezkira fi'l-ehâdisi'l-mevdûa*. Thk. İmâdüddin Ahmed Haydar. Beyrut: Müessesetü'l-kütübî's-sekâfiyye, 1406/1985.
- İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah Müslim. *Garîbü'l-hadîs*. Thk. Abdullah el-Cebûrî. Bağdat: Matbaatü'l-ânî, 1389/1970.
- İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah Müslim. *Te'vîlü muhtelifi'l-hadîs*. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, ts.
- İsbahânî, Ebû Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Hıyân. *el-Azametü*. Thk. Rıza Muhammed İdris el-Mübârekfûrî. Riyad: Dârü'l-âsime, 1408/1987.
- Kandemir, Yaşar. *Mevzû Hadisler Menşei Tanıma Yolları Tenkidi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1997.
- Kelâbâzî, Ebû Nasr Ahmed b. Muhammed b. el-Hüseyn. *et-Tearruf li mezhebi ehli't-tasavvuf*. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, 1400.
- Kermî, Zeynüddin Merî b. Yusuf. *Ekâvilü's-sikât fi te'vîli'l-esmâi ve's-sıfât ve'l-âyâti'l-muhkemâti ve'l-müştebihât*. Thk. Şuayb Arnavut. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1406.
- Küçük, Abdurrahman-Tümer, Günay. *Dinler Tarihi*. Ankara: Ocak Yayınları, 1988.
- Nevevî, Ebû Zekeriya Yahya b. Şeref. *el-Minhâc şerhu sahîhi Müslim ibni'l-Haccâc*. Beyrut: Dâru İhyâi't-türâsi'l-arabî, 1392/1972.
- Özafşar, Mehmet Emin. *İdeolojik Hadisçiliğin Tarihi Arka Planı, Mihne Olayı ve Haşeviye Olgusu*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 1999.
- Pâkistânî, Zekeriya b. Gulâm. *el-Ehâdisü'd-diâf ve'l-mevzûât fi'l-esmâi ve's-sıfât*. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 2001.
- Sarıçam, İbrahim. *Emevî-Hâşimî İlişkileri*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Sıbâî, Mustafa. *es-Sünne ve mekânetühâ fî teşrî'i'l-İslâmî*. Kahire: y.y, 1961.
- Süyûtî, Celâleddin. *el-Leâli'l-masnûa fi'l-ehâdisi'l-mevdûa*. Beyrut: Dârü'l-marife, 1983.
- Süyûtî, Celâleddin. *Tedribü'r-râvî fî şerhi takrîbi'n-Nevevî*. Thk. Abdülfettâh Abdüllatif. Riyad: Mektebetü'r-Riyâd, ts.
- Şehrîstânî, Muhammed b. Abdülkerîm Ahmed. *el-Milel ve'n-nihâl*. Thk. Muhammed Seyyid Kılânî. Beyrut: Dârü'l-marife, 1404.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali. *el-Fevâidü'l-mecmûa fi'l ehâdisi'l-mevdûa*. Thk. Abdurrahman el-Muallimi. Beyrut: el-Mektebetü'l-İslâmî, 1407/1986.
- Taberânî, Süleyman b. Ahmed. *el- Mu'cemü'l-evsât*. Thk. Târik b. İvadullah b. Muhammed. Kahire: Dârü'l-Haremeyn, 1415/1994.

- Taberânî, Süleyman b. Ahmed. *el-Mucemü'l-kebîr*. Thk. Hamdi b. Abdülmecid es-Seleffî. Musul: Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, 1983.
- Taberî, Ebû Cafer Muhamed b. Cerîr. *Târîhü'l-ümem ve'l-mülûk*. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, 1407.
- Taşköprüzâde, Ahmed b. Mustafa. *eş-Şekâikü'n-numaniyye fî ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*. Beyrut: Dârü'l-kitâbi'l-Arabî, 1975.
- Tunçbilek, Hasan Hüseyin, "İslâm'ın Dışındaki Monoteist Düşünce ve İnançlarda Ulûhiyet Anlayışı". *Marife Dergisi* 1/1 (2003): 131
- Watt, Montgomery. *İslâm Düşüncesinin Teşekkül Devri*. Trc. Ethem Ruhi Fiğlalı. Ankara: Umran Yayınları, 1981.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Halku'l-Kur'ân". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 15: 371-375. Ankara: TDV Yayınları, 1979.
- Zehebî, Şemsüddin Muhammed b. Osman. *el-Arş*. Thk. Muhammed b. Ali et-Temîmî. Medine: İmâdetü'l-bahsî'l-ilmîyyi bi'l-câmiati'l-islâmiyye, 2003.
- Zehebî, Şemsüddin Muhammed b. Osman. *Mizânu'l-itidâl fî nakdi'r-ricâl*. Thk. Ali Muhammed el-Becâvî. Beyrut: Dârü'l-marife, 1963.
- Zerkeşî, Bedruddin. *et-Tezkira fî'l-ehâdisi'l-müştehirâ*. Thk. Mustafa Abdülkadir Ata. Beyrut: Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, 1986.

Extended Abstract

Perception of God in Fabricated Hadith Narrations

In this article, it is attempted to put forward the imagination of Allah by making a selection from the narratives in the famous works which is compiling the fabricated hadith. The imagination of Allah in the fabricated hadith literature is also categorized, evaluated and illustrated under certain headings, in connection with the reasons of the false narrative. Looking at this picture, we can see that:

He is an anthropomorphic / human-form entity. The most obvious characteristic of Allah is that He has characteristics that resemble people rather than God. He sometimes rides a red camel, sometimes a gray camel. Wears one or two shirts. The color of his shirt is usually green. He has a dazzling crown on his head. He is on a green mattress made of gold and on a cloth made of pearls. He is also like a teenager wearing gold shoes. He wanders through the green gardens, stretches on his back, crosses his legs. He handshakes and hugs people, gets tired and rests. He addresses people, lead prayer as an imam, reads Qur'an, makes dhikr and writes. As can be seen, in the manufactured narratives, "God" has qualities that cannot be attributed to any being that is expected to be divine. However, in the formation of the perception of God in the human form, the mental worlds and value judgments of those who produce these rumors are revealed.

He is very big and has a huge body. He is so huge that jinn, people, demons and angels, in short, if all beings from creation to the present form a circle, they cannot surround Allah. God who is very big in aspect of body, is also very heavy in proportion to his size. Even sometimes the angels carrying the march (arş) have difficulty in carrying the march. The owner of large body and immovable weight has of course magnificence. He even shattered the mountain, where he manifested his grandeur, and the parts of the mountain formed the largest mountains in different parts of the earth. Also, his word is one of signs of his greatness. Because his voice is no different than thunder. The closest beings to him are angels, but they are five thousand years away.

He is side of political and faith disputes. The emergence of political conflicts in the process that began with the martyrdom of khalifa Osman, the fact that religion became intricate with politics, the seriously affection of Islamic beliefs from foreign beliefs and cultures and the dispute of whether Qur'an is created, due to such controversial arguments, different groups engaged in the hadith fabrication race to support their own views. So much so that they did not hesitate to abuse Allah for their evil ambitions as they somehow abused the Prophet. As a result of this attitude, a God emerged as follows: When Allah created all souls, He chose Abu Bakr's soul among them after the souls of the Prophets. His caliphate was realized not only by the allegiance of Muslims, but also by the allegiance of two great angels, Gabriel and Michael. As for Omar; He is the first person Allah will embrace. On the Day of Resurrection, Allah will shake hands with him first. In addition, Omar will be the first person whom God will take to the heaven by holding his hands. Ali is the prophet's substitute and caliph. He is not killed and is still alive, hiding in a cloud. Thunder is his voice, and lightning is his whip. On the Day of Judgement, Allah will place a bridge over hell, and no one shall pass through that bridge except for those who Ali gives permission. As for Muaviye; Allah sent him a golden pen through Gabriel as a gift to write the Ayat al-Kursi.

It is clear how producers easily fabricated hadiths in order to support themselves in political conflicts and how they easily make God a side of political groups. When viewed from the point of view of faith disputes, no different landscape is encountered.

He is racist. The most important feature of the period in which the Umayyad dominated the Islamic world was the expansion of Islamic geography with the conquest movements and the intense feeling of Arab nationalism in the society. First of all, racist attitude which did not fit the spirit of Islam at all exhibited by the Umayyads and then other ethnic elements, revealed the need to search evidence of their superiority over all other nations; as the easiest way to meet this need, they made the Prophet say the virtues of their races, and thus invented many hadiths. They did not limit themselves with that they made the Prophet say the virtues of their tribes, and they have made Allah almost racist by connecting him with their tribes in a way. In this context, Allah sometimes spoke Persian, sometimes Arabic, and revealed Arabic revelation to all prophets. In the sight of Allah, the worst language is Persian. The devils speak in the language of the Khuzestanians, in other words in the Persian language, those selected for hell speak in the language of the Bukharians, in other words in the Turkish language and those selected for heaven speak Arabic in the language of the Arabs.

He attends worship. The words made up as hadith in order to encourage the Muslims to do good deeds and to avoid the bad deeds, keep a very fluffy quantity in the content of the fabricated hadith literature. Those who fabricate hadiths assuming that they are doing a favorable work in the sight of Allah without being attached to any restriction, have tended to give a role to Allah in the narrations they invented. Especially, these words which are invented to encourage people to perform some prayers, grant tremendous rewards to small deeds and promise severe punishments to small sins. In one of them, Allah read the Surahs of Taha and Yaseen a thousand years before creating Adam, and when he became angry he saw the children reading the Qu'ran, by looking at the earth, and he was full of joy. He did not only encourage the remembrance and recitation of the Qur'an, he also encouraged the prayer; he even fired a person who left the isha prayer before his presence by saying "I am not your Lord. Go and look for another god".

Key words: God, Prophet, Hadīth, Perception, Fabricated ḥadīth